

síthatta meg igazi önmagát, írói énjét, és most, hogy végérvényesen megszűntek a korlátok, kezdetét veheti egy „szép új világ”.

Az előzőekben utaltunk arra, hogy a *Világ vége* több vonatkozásban kapcsolódik az 1933-as Esti Kornél-novellákhoz. Meg kell azonban jegeznünk azt is, hogy szemlélete és átgondolt bölcsessége alapján már szervesen illeszkedik a *Tengerszem* novellái közé, melyek közös jellemzőit Kiss Ferenc így foglalta össze: „az életmozaikok gyakran mélyértelmű jelentéssel telítődnek. Az ábrázolt életdarab sajátos színeinek változatossága néhány éles vonásra redukálódik, az ágas-bogas élet egyvonalú eseménye vagy egyetlen fontos mozzanatra. A mondandó már-már tanulsággá szűrten formálódik ki bennük, jó részük erősen példázatszerű.”

PACSIRTA IDEGENBEN

PAPP GYÖRGY

Egy Kosztolányi-regény szerbhorvát kiadásának fordítástörténeti tanulságai

Pacsirta igazán nem ment el sehova. Az azonos című regény fiktív világában csak az a kis mozdonyocska viszi meg-megújuló, időtlen tarkövi utazásra, amely „két meggyújtott lámpájával, mint valami véres szemekkel, erőlködve nézi az utat”. S Pacsirta 1958-ban mégis elindult a műfordítás más irodalmakba vezető omlatag, de megújuló hídjain, hogy, ez egyszer, Szarajevóba jusson, ahol a regény *Život u kavezu* (A kalitkába zárt élet) címen megjelent. Elindult akkor, amikor tájt a legvalóságosabb, „földi mása”, *Kosztolányi Mariska*, az író harmadik testvérüknél élő húga épp Kanizsa utcáit róttá férficipős, kemény lépteivel.

Igy hát az idegenbe kerülés csak az irodalmi befogadásban, a fordítás varázsának most találó metaforájaként értelmezhető. Találó, mert felidézi, képszerű közelségbe hozza azt a szorongást, gondosságot, amellyel a kibocsátó irodalmi tudat, közvélemény egy lefordított mű második születésének, sorsának utánatekint: mivé lesz egy regény a fordító kezén, hogyan hat rá az új nyelvi közeg „levegőváltása”, a miénkhez hasonló szeretet veszi-e majd körül?

Ilyen és hasonló kérdésekre szeretnénk választ adni az évforduló adta ritka alkalomkor. Már nem a *fordításkritika hangnemében, mert arról* majd harminc év távolából lekéstünk, hanem a *fordítástörténetében*, amelynek szintén a jelenkori fordítói hűségeszmény az egyik viszonyí-

tási pontja, de időben visszafelé haladva egyre természetesebbnek kell tartania a maitól eltérő fordításpoétikákat, amelyeket az adott kor-ízlés, a két irodalom kapcsolatának pillanatnyi állapota tesz sajátossá. Ennek a műfajnak magyar—délszláv vonatkozásban is nagyon sok az adóssága.

A *Pacsirta* szerbhorvát nyelvre fordításának körülményeiről, indíttatásáról nem sokat tudunk. A lírai túlsúlyú előzmények, amelyek sorát csak két prózai mű bontja meg, nem sokat sejtetnek. Az egyik a Giza Mamuzić fordításában Zágrábban (1931) megjelent *Krovavi pesnik* (Nero, a véres költő), a másik pedig a *Šest jutara zemlja* antológiába (1953) bekerülő, Aleksandar Tišma által fordított *Kupanje* (Fürdés). Ezért valószínűbbnek tűnik a másik feltevés: valamilyen aktualitás hívta fel Kosztolányira és a regényre a szarajevói Džepna knjiga Kiadó figyelmét.

A fordításból ugyan hiányzanak a felhasznált eredeti kiadás pontos jelzetei, de a hátsó borítólapon levő méltatásból közvetve kiderül, hogy az újvidéki Testvériség—Egység Könyvkiadó 1954-es kiadásáról van szó. Ehhez írt előszót Herceg János, amelyből — utalás nélkül — egy mondatot idéz a méltató. A *Pacsirta* jugoszláviai megjelentetése, ezt a korabeli sajtóvisszhangból is megítélhetjük, másrészt *Lévy Endrének* az *Üzenetben* (1985. 2—3. sz.) publikált visszaemlékezése is segítségünkre lehet, csakugyan olyan esemény volt, amely felkelthette a vajdasági irodalmi életre figyelők érdeklődését. Azért is, mert a Kosztolányi-életmű elszigetelődésének első kísérletei közé tartozott, s azért is, mert a kiadás révén Jugoszláviába, Kosztolányi Máriához került a kiadási jog, ami talán a fordításhoz is hozzájárult.

Az sem lehetetlen, hogy valamelyik vajdasági író, irodalmár személyesen hívta fel a műre a világirodalmi orientációjú szarajevói sorozat szerkesztőjének, Miodrag Bogičevićnak a figyelmét, vagy talán épp a későbbi fordító? Ideje már róla is szólnunk. Talány maradt mindmáig, kinek az ötlete nyomán bízták a fordítást Létmányi Istvánra, aki ugyan a Kalangya szélesebb köréhez tartozott, elbeszélőként, fordítóként több lap, folyóirat munkatársa volt a két háború között, de már sok-sok évvel 1958 előtt nyilvánvaló volt, hogy sem írói kvalitásai, sem nyelvi készsége nem biztosíthattak számára érvényesülést az új irodalmi életben, s az adott megbízatást érintő adottságairól sem lehet megfeledeznünk.

Lehet, hogy még nem is finyásságnak tűnik az eredeti alkotó és a fordító művészi szintjével, rangkülönbségével foglalkozni, de tudnunk kell, hogy ez a finyásság — a fordításelméletben kongenialitás a neve — a kis nemzetek irodalmának a sajátja, amilyen a délszláv vagy a magyar. Ezek vércőreibe ugyanis mindig a legjelesebb költők, írók műfordításai révén áramlik friss vér más irodalmak felől. Mondjuk ki, Kosztolányi méltatlan elbánásban részesült e tekintetben, annál is inkább,

mert a fordítás mögött az anyanyelv biztonsága, halékonysága sem állhatott, nemhogy az eredetit megközelítő bravúros képalkotás, teremtő nyelvi fantázia.

A fordító megválasztása ily módon el is döntötte a *Pacsirta* sorsát. A nyelv és fordító úgy viszonylik egymáshoz, mint ló és lovása a lóversenyen — fejt ki Németh László. Hiába élt és dolgozott hosszú éveket Boszniaiban Létmányi, későn szerzett „lován” nem tudott mást, mint lépegetni, méghozzá úgy, hogy az eredetit anyanyelvén olvasva pontosan tudta, hogy kellene vágtatni. Vegyünk ehhez egy sajátos, a szerkesztői alapállást, általa sugalmazott fordítói poétikát, amely úgy véli a fordítandó alkotás népszerűségét szolgálni, hogy ahol lehet, az egzotikusnak tartott eredeti vonásokat, színeket elsápasztva az új, a „helyi” színeket lobbantja fel, és fogalmat alkothatunk *Pacsirta* lélekvandorlás utáni létéről: a megkapó bájú részletekről, fordítástörténeti korkepről, leleményekről, a sok, ritkán eredményes vívódásról. Lássuk, milyenekről:

Aki a *Pacsirtát* valaha is olvasta, nem kell neki külön bizonygatnunk, mennyire kötődik Kosztolányinak ez a regénye „külvilágához”, a hősök minden lépésénél szinte földrajzi pontossággal érzékelhető „beteg, bús, lomha Bácskához”, ahogyan Kosztolányi fogalmazta. A felvonultatott életek belső sivársága egy kegyetlen pontossággal rögzített korba és helyszínbe, a gyilkos porban fuldokló Sárszegbe épül bele, amely mögött nem nehéz felismerni a gyermek- és ifjúkor, a korai Kosztolányi-versek Szabadkáját, pusztáival, piacával, tanyáival, színházával, diákhívó harangú iskolájával. Mindez szinte urbanisztikai pontossággal tárul elénk Vajkay Ákosék sétái nyomán, s a pontosság ellenére, vagy éppen azért, sok alföldi kisváros tipikus vonásai sejlének fel előttünk.

A cselekmény, a kor és helyszín együtt lélegzését érdekes módon jelentéktelennek látszó jegyek biztosítják, a nevek, a szinte terminológiai szabványosságú szóhasználat, az alföldet elénk varázsoló képanyag. Értékükre csak a *Život u kavezuben* érzékelhető hiányuk ébreszthet rá, aminek következtében a szegény vénlány és szülei mindennapi tragédiája könnyű ballonként röppen fel és sodródik tova.

Sokan foglalkoztak már vele, milyen fontossággal bírnak az impresszionista Kosztolányi számára a gazdag asszociációkat keltő csengőbongó szóalakok, az ún. beszélő nevek. Ilyen a *Pacsirta* név tragikomikus fintora, amelyet teljes zenei antitalentumú hősnője „viselte, mint a kinőtt ruhát”. Erre a cselekményből a fordító is ráérezett, így lett belőle *Ševa*. A regénycím megváltoztatását, amelynek képanyagát, ötletét a XIII. fejezet kalitkába zárt, csapzott galambja szolgáltatta, az teszi logikussá, hogy 1952-ben jelent meg *Skender Kulenović* poémája is *Ševa* címen, s az ilyen átfedésektől, ismétlődésektől óvakodnak az irodalomban.

A *Sárszeg* városnevet már, sajnos, a fordító nem tekintette fordítható-

nak, pedig akár a sárra utaló, akár a Le Figarót böngésző Sárcevicstre rímelő információkból valamit jól kifejezhetett volna a megfelelő szerb megnevezés, jobban, mint például a *Sar-segi vjesnik, novine u Sar-segu* furcsa hungarizmusai, makaróni szerkezetei. Nem szolgálja az egyedi lokalizáció kialakulását a *Mária-gyógytár* három különböző formájú megfeleltetése, az *apoteka kod device Marije* (!) sem. Megmarad a Széchenyi tér, Petőfi utca (az előzőhöz Létmányi olyan információt is közöl, hogy kerek volt, amiről Kosztolányinál szó sem esik), de eltűnik a Szabadkát idéző *Gombkötő utca*, lévén hogy Vajkay Ákos nem ebbe megy nyíratkozni, hanem csak „kod svog berberina”, s az is kérdés, egyenlő-e az „Olyan mozdulattal fejezte ki, amely ezt jelentette: *Mucsa*” mondat hangulatával az „Izrazom neskrivene dosade: *Palanka*” mondaté. A *Mucsa* és a kisváros jelentésű *palanka* jelentésszociációs messze vannak egymástól.

Ugyanez a kép a személynevek többségénél. Kosztolányinál egyáltalán nem véletlenek az olyan nevek, mint a családfákat kutató Vajkay (Vájkáló), a közönséges *Cifra*, Géza, Arácsy (harácsoló) színigazgató, *Labancz Lenke*, *Lator Margit*, mint ahogyan nem volt véletlen *Édes Anna* neve sem, amelyet Josip Vargának sem volt bátorsága átültetni *Ana c.* fordításában (1980). Ezeknek az emocionális tartalmaknak többsége, be kell ismernünk, lefordíthatatlan, mert ugyanakkor valós családnevek-ként is funkcionálhatnak a magyarban. Annál meglepőbb, hogy mért tartotta Létmányi egyedül *Szunyogh* latintanárré nevét kötelezően fordítandónak, aki minduntalan veliki (!) *Komaracként* szerepel.

A tenyérsík alföld atmoszféráját, térszínformáit, embereit a magyar eredetiben úton-útfélen érzékeljük. Ezért lepődünk meg, hogy már az idegenbe szakadt Pacsirta borítólapp-illusztrációján a mozdony füstje mögött *hegyvonulat* sejlik fel. Pedig a szarajevói kiadás illusztrátora végigolvasta a regényt. Erről árulkodik az apa karján keresztülvetett csíkos gyapjútakaró, és még beszédesebben egy furcsa kuriózum. A borító hátlapján a *Deža Kostoljanji* felirat mellett egy furcsa teremtmény áll peckesen, negédesen tartott görbebottal, s ahogy felénk mondják, bajuszkirályhoz illő szőrpamaccsal. Ez lenne a mi írónk, akinek „arcképén” elmerengve egyszer csak eszembe nyílt: akármi legyenek, ha ez nem Vajkay Ákos megálmodott fizimiskája, miután bajuszát a borbély „a most érkezett finom tiszaujlaki pedróvel bekente, amelynek hat krajcár doboza, és az a tulajdonsága, hogy összefogja a legmakrancosabb magyar bajuszokat is”, már ha történetesen léteznek. Szegény Kosztolányi...

Ami az imént említett hegyeket illeti, abban a fordítás szövege is nagyban ludas, s a már megidézett szerkesztési politika, amelynek révén — noha a szerb fordítástörténet ezt a gyakorlatot már *V. Al. Popović* és *Đena Pavlović* 1876-os, épp *Zmaj Đulići*-ciklusának magyarrá

fordítása kapcsán kirobbant vitája alapján elvetette — a hatni akarás vélt érdekében az új befogadóközönség által jól ismert dolgok, fogalmak kerülnek az eredeti helyi színek örökébe. Így tűnik el a százholdas *puszta*, s lesz belőle *imanje* (birtok), a „domb alatt bujdosó kis *nádas, szittyós ér*”, s lesz belőle *mala rečica* (kis folyó). A meggyes befőttes üvegek *slatkóvá*, a cséza *kolává* (kocsi) alakul, a *purzicsán dohány* csak *duvanná*, Nagy Ivan és Csergehő Géza elismert heraldikusok „ismert szerzőkké” (*uváženi autori*). „A *tanyák* népe a város felé özönlött” helyén a „nép a temető (!) felé indult (*narod je krenuo prema groblju*) mondat áll, a „*kékbeli* parasztok” helyén — a kék ruha már a módosabb gazdákat jelentette — csak a parasztok (*seljaci*) szó. A *negyvennyolcas* ellenzék ellenzékké általánosul (*opozicionar*), a *tiszaszivár* kitűnő szivarrá (*odlična cigara*). Rejtélyes átalakuláson esik át a Széchenyi kávéház vendégeinek *gusztusa* is, akik az eredeti *sörözés* helyett kávéat isznak a teraszon (*pijuckaju kafu*), később pedig imígyen fakadnak dalra: „Nemam kuće pod crvenim crepom” (*Nincs énnékem cserepes tanyám*), „Žuta buba, žuta buba . . .” (*Cserebogár, cserebogár . . .*). Pacsirta sírás utáni görcsöt az író így jellemzi: „Majd görcs jelentkezett . . . , mely összeszorította torkát, úgyhogy kaparó édességet érzett, mintha *aszúbort* nyelne.” Az *aszúbor* megfelelőjeként „romlott, savanyú bort” (*pokvareno, ukislo vino*) találunk.

Természetesen korántsem azt állítjuk, hogy minden lefordítható, s azt még kevésbé, hogy mindent le is kell fordítani. Mit tehet a fordító a „dinnyék *Lőrinc-nap* utáni kolerás illatával”, mikor a szerb folklórban ismeretlen a nevezett szent dinnyéket megrontó szerepe? Csak általánosíthatja a „*Gyökintett* a fejével” mondat igéjét is. Nagy utánajárással talán le lehetett volna fordítani Vajkayék furcsa kerti növényének, a festékként is használatos *alkörmösnek* a nevét, de a magyar olvasók közül sem sokan hallhattak róla, s lehet, hogy a málnával való behelyettesítés volt az egyik járható út. Tünetté csak az áll össze, ha az átültetés során a regényanyagának csak egyfajta elemei kerülnek feláldozásra, amint itt is történt.

Kosztolányi játszi könnyedséggel, de óriási biztonsággal bánik a címerben, a tarokban, a párbajban, a szakácművészetben legavatottabbak használta szakkifejezésekkel. Nagy töménységgel áradnak az olyan szavak, mint a pagát, skíz, rekontra, böhönc, volát, segít a tizennyolcas, provokálás, nehéz lovassági kard, bandázs, öt lépés avansz; káptalani vallató fassió, címer mezőnye, litterae arnales. Csak aztán a fordító legény legyen a talpán, hogy megtalálja a nagy jelentésű *böhönc*, a *nyílcedula*, a *vizirányos szelemen* megfelelőit, amelyekről még a lexikonok is bölcsen hallgatnak.

Jóval bántóbb, amikor a fordító mellékesnek vélt, valójában azonban kulcsszerepű mondatokon lép át. Így történt, amikor az író a sárszegi indóháznál (ez is szó a javából!) lezajlott, kínosan hosszú búcsúzás le-

hangolóságát egy derűs mondattal oldja fel: „A vonat futott kifelé a *szabad mezőkre*”, aminek a fordításban nyoma sincs. Még nagyobb hiányérzetet hagy bennünk a park egyszerű népének leírása, amelyből bizonyos rokonszenv csendül ki: „Bakák sétáltak, lassan lóbázva az imádott cselédek ripacsos kezét, amely épp belefért az ő kurtaujjú földműves-kezükbé. Ebből az érdesből valami édes születhetett.” Ebből bizony fordítás után itt-ott maradt valami: „Regruti su šetali po ulici s devojkama sa sela, držecí se za ruke kao ljubavnici. To mora da je slatko. Visszafordítva: Regruták (!) sétáltak az utcán a falusi lányokkal, kézen fogva, mint a szerelmesek. Ez nagyon édes lehetett.

Az utóbbi példával el is jutottunk Kosztolányi stílusának egy másik szintjére, a költői képek, hasonlatok területére, amelyek, nemhiába a líra felől érkezett a prózához alkotójuk, kristálytiszták, élesek, nagy tömörítő erejűek, merészek. Lebecsülésük, megkerülésük a fordítás során gyorsan megbosszulja magát, miként ebben az esetben is előfordult. Vajkayról írja Kosztolányi, hogy „szeme alatt kis zacskók lógnak gyűrött, elhasznált pergamenes bőrből. Ebből a fordító csak a „gyűrött pergamenhez *hasonlót* (sličnim zgužvanoj pergamenskoj koži) meri vállalni. Már az is céltudatos, hogy Vajkaynak *egérszürke* az öltönye (a fordításban csak szürke), de a színek még csak a következő képben kelnek különös, önálló életre: „Pacsirtára néztek. Nem tiszteletlenül, hanem úgy, ahogy rendesen. Bizonyos *hamuszín* rokonszenvvel, amelyet káröröm bélelt, pirossal.” A fordításban ennyi marad belőle: „... posmatrali su Ševu s nekom dobronamernom, bezbojnom simpatijom iz koje je izbijala zluradost (Jóindulatú, színtelen szimpátiával figyelték Pacsirtát, amelyen átütött a káröröm). A „részben *megkuporgatott garasaiból* vette” mondatból pedig: „a delom iz *uštdevine*”.

Eleve vereségre ítélte a fordítót Kosztolányinak a következő, egész varázslatos világot felvillantó mondata is: „Egy napraforgó hajlott szárán a lángoló nyugat felé emelte napimádó arcát.” Képek egész egymásra halmozott sora szorong itt talpalatnyi helyen. A nap helyett égtáj, napszak megjelölésével, a napimádó arcban (s mindez egy napraforgónál) viszont már a nap is sugárzik. És vegyük hozzá a regény vége felé felbukkanó másik, nagy feszításváságú képet, amikor Ladányi ellenzéki képviselő arra kéri Ákost, tépje ki kertjében a napraforgót, mert sárgafeketéjével a megalkuvó svarcgelb zsoldosságot példázza. A fordításban viszont csak a következőkre tellett: „Jedan suncokret je podigao svoje obožavalačko lice prema suncu” (Egy napraforgó emelte istenítő (!) arcát a nap felé). Csak az eredeti kép több mondatos, analitikus kibontakozása hozhatott volna eredményt.

„Szemben velük ült Weisz és *társá, egyedül*” — írja finom nyelvi humorral Kosztolányi, amin már fordítónk „szerzett lova” megbotlik: „prekoputa je sedeo jedan njihov poznanik — Vajs i drug”. Megbotlik a *madárétké* jelzőn: sasvim malo je jela (egész keveset evett), a

„kanalak *ezüsttrillájú zengésén*”: zveketao je pribor za jelo (az evőeszközök csörögtek), a bűzös illat, illatos bűz szójátékán (amely helyén nincs semmi), a „halovány *pápastaszínű* piskóták”-nál: bele, svetlozute piškote (sápadt, világossárga piskóta) a „kis nőcskék a gyönyör felé tartották csőrüket” bizarr képénél: sve su se predale ljubavnom zanosu (mindannyian a szerelem révületébe merültek). A következő részletnél pedig kaszkadórhöz illő ívben vetette le lovasát: „Az öreg csecsemő-mohósággal cuclizta szivarját, szopta nyáltól csillogó végét, ezt a zamatos, keserű csecset” — jellemzi az író a hosszú szünet utáni szivar-élményt, a fordításban, pedig: „Slatko se smejući sisao je vlažni kraj cigare, te aromatično gorke dojke” (Édesen mosolyogva szopta a szivar nedves végét, ezeket a keserűen zamatos csecseket). Nos, az egyes szám — többes szám különbség itt nemcsak paradigmatikus kérdés.

Mindezt persze nem is lehet leltározó pontossággal, szó szerint számon kérni, ha valahol mindez a stiláris érték, konkrét képszerűség kompenzálódik, más helyeken, eszközökkel. Ez azonban nem történt meg.

Az elemzés során a mi kiinduló nyelvi szempontjaink sajátosak voltak, nem is lehetnek kizárólagosak. Az általunk kifogásolt megoldások feltehetőleg egyáltalán nem zavarták a szerbhorvát anyanyelvű olvasót, aki különben is, mint minden más befogadó, egy regény információtömegének csak a töredékét használja fel az élményszerű olvasáshoz. Ki venné észre az eredetivel való összehasonlítás nélkül, hogy a žuta šetalica sata (az óra *sárga sétálója*) a *sárgaréz sétálót*, az *atrakcija az agorát*, a mamuran san (mámoros álom) a lidérces álmot helyettesíti. Esetleg pillanatra röpké részéig tűnődhet valaki azon, miért rajzanak a hajdúk a *plébános kocsjá* körül, mert hogy *župnikova kola* sikeredett a „megyei kocsi” megfelelőjeként. Tudomásunk nincs arról, hogy valamit kifogásolt volna a korabeli kritika.

A célnyelvi olvasó számára minden bizonnyal a hungarizmusok a legkirívóbbak, a *Kisfaludi pozorište; sused obučar, Cifra Geza*-féle szórend és szerkezet, a magyaros interpunkció, az olyan mondatok, mint a „Remek vagy” fordítása: „Ti si *remek*.” Elmerenghet azon a talányos mondaton is, hogy: „Pijane ljude čuva sveta Marija u svojoj kecelji”, esetleg a sokféleképpen emlegetett Mária-gyógytár cégérére gondolhat, hűtha azon kandikál ki Szűz Mária kötényéből néhány részeg. Hogy juthatna eszébe, hogy itt is kissé megváltoztatott *A részeg mindig a Szűz Mária kötényébe esik* magyar szólásról van szó, amikor nyelvi asszociáció semmi ilyen támpontot nem kapnak, a *blagoslov svetog Jovana* (Szent János áldása) esetéhez hasonlóan. Valójában a kötetlen átértelmezés lenne a követendő, mint a *vérré vált benne, mint a barátban a lencse* megoldása: „Svaki zalogaj je prelazio u krvotok” (minden falat szinte vérévé vált).

Végül mondjuk ki még egyszer: a *Pacsirta* elemzett fordítása van annyira „mesteri” szinten, hogy lehet élvezetes, zökkenők nélküli olvas-

mány. Viszont azt sem kell tovább bizonygatni, hogy a *Život u kavezu* letűnt fordítói hűségfelfogás szellemében érlelődött, túlhaladott fordítás-történeti szintet képvisel. Időszerű lenne hát az újrafordítás. Kitűnő fordítót is lehetne hozzá találni, akár többet is. Megérdemelné Kosztolányi is, a leendő olvasók is.

Deza Kostolanyi

(1885—1936) jedan je od poznatijih autora mađarske književnosti. Pisao je sve književne vrste (oko deset knjiga poezije, zbirke pripovedaka »Ludačica«, »Bolesne duše«, niz eseja). Poznati su Kostolanijevi romani »Krvavi pesnik«, »Zlatni zmaj«, »Slatka Ana«. **ŽIVOT U KAVEZU** je delo koje zanimljivo prikazuje čitavu jednu atmosferu malograđanske sredine i učmalosti. Dobrovoljno ropstvo u krugu porodice i promašen život — to su osnovni motivi Kostolanijevog romana. »Koliko sudbina bez utehe, koliko životne radosti u jednoj kućnoj zajednici, lenj i neplodan život gospodskog društva. Na rubu samoće i tuge, požrtvovana ljubav posvećena roditeljima...« (J. Herceg)

	<p>IZDANJA SE MOGU NABAVITI U SVAKOJ KNJIŽARI ILI DIREKTNO »DŽEPNA KNJIGA« SARAJEVO Maršala Tita 25 · Telefon 42-11</p>
--	---